

Kas koolis on lapsed või poisid ja tüdrukud?

Kas poisid on loovamad kui tüdrukud?

Ülle Papp, Naissaarel, 2012

Küsimusteringid

- Sugu ja soolisus kui sotsiaalselt konstrueeritud mõisted
- Eesti õpetaja arvamusel ja hoiakud soost ja loovusest – kuidas need võivad mõjutada poiste ja tüdrukute loovust, kriitilist mõtlemist, julgust erineda

Bioloogiline sugu ja sotsiaalne sugu

- Bioloogiline sugu – naiste ja meeste bioloogilis-füsioloogilised erinevused
- Sotsiaalne sugu – naiseks ja meheks olemise ühiskonnapoolsed ootused, normid, rollid ja naiste-meeste vahelised domineerimis- ja allumissuhted (ingl. k. gender)

Kumb on poiss, kumb tüdruk? -
stereotüüp?

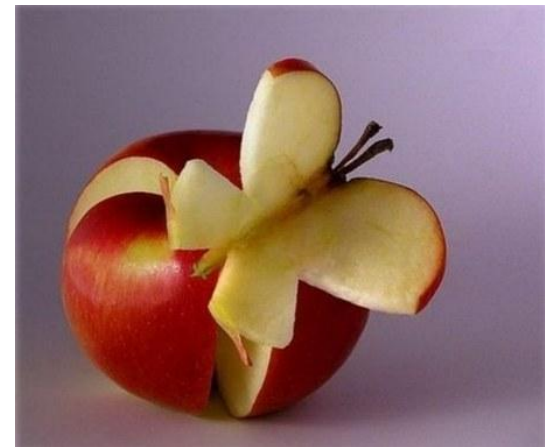
Sooline identiteet omandatakse sotsialiseerimise käigus

※画像はイメージです。
© 大島永遠・双葉社 / 『女子高生』制作委員会

Inimeste loovust mõjutavad

- Ühiskonnakorraldus
  - A. rajatud hierarhiale, domineerimisele
  - B. rajatud partnerlusele, võrdsusele, võrdväärsusele
- **Loovuse hindamise kriteeriumid**

Sugudevahelise erinevuse kohta loovuse avaldumises puuduvad tõendid

- Mitmed loovust ja divergentset mõtlemist uurivad teadlased on keskendunud loovuse ja soo vaheliste iseärasuste uurimisele ning on leitud, et **sugu ei ole loovuse avaldumises määrav.** (Testide, küsimustike alusel)

Baer, Kaufman

- pooled üle 80 loovust, divergentset mõtlemist ja soolisi iseärasusi käsitlevast uuringust ei ole leidnud kindlat seost loovuse ja inimese soo vahel;
- 2/3 ülejäänud 80st uuringust soosivad naisi ja tüdrukuid, ning 1/3 mehi ja poisse.
- Soolised erinevused loovuse avaldumises varieeruvad valdkonniti:
  - naised on loovamad kirjutamises, esinemises, tantsimises;
  - meestel on loovam lähenemine teadusele, heliloomisele ja maalimisele

Ettevaatust psühholoogiliste uuringutega....

- Soolised erinevused inimeste käitumises põhinevad tüdrukute ja poiste, meeste ja naiste sotsiaalsete kogemuste erinevustel, mitte aga geenidel, hormoonidel või hoopis evolutsioonilisel ajalool. (Psühholoogid ei saa uurida ühiskonnast väljaspool kasvanuid...)
- *Sotsiaalseid nähtusi ei saa seletada vaid indiviidide hoiakute ja käitumise põhjal ilma ühiskonna struktuuri arvesse võtmata.*

Loovuse arendamist mõjutavad erinevad tegurid

- Lasteaed ja kool;
- täiskasvanute ja sõprade erinevad ootused lapse suhtes;
- sotsiaalsed normid ja ootused (eriti olulised murdeeas)
- sotsiaalsed kogemused poiste ja tüdrukute individuaalses soolises arengus (sh. suhtumine iseendasse)
- välja kujunenud stereotüüpsed soorollid

Eestis arvatakse, et

Sugu ja soolisus

- On looduse poolt antud
- On indiviidi üks tunnus

Loovus

- On kaasasündinud (ühed on loovamad, teised mitte)
- On individuaalne eripära
- On anne, mida pole igaühel

- Aveliis Post. Magistritöö Õpilaste, üliõpilaste ja õpetajate arusaamad loovuse olemusest:

Müüdid :

- Naised ja mehed, poisid ja tüdrukud erinevad põhimõtteliselt oma omaduste ja võimete poolest
- Kõik naiste ja meeste vahelised erinevused on paika pandud looduse ja hormoonide poolt
- Naistele ja meestele sobivad erinevad töö- ja tegevusalad

Müüdid koolis

- Poisid ja tüdrukud õpivad täiesti erinevalt.
- Poistel ja tüdrukutel on erinevad kaasasündinud huvid ja akadeemilised tugevused
- Koolis koheldakse kõiki võrdselt

2010, avalikus diskursuses

- “...poiste iseloom on mõneti erinev. Tüdrukud on loomult korralikumad, motiveeritumad, sõnakuulelikumad. Poisid on jälle loovamad, algatusvõimelisemad, tahavad kogu aeg midagi uut ja ise teha.”

Teadusuuringud väidavad:

- Naiste ja meeste aju ei erine kognitiivsete võimete poolest – kõik oleneb rohkem sellest, kuidas sotsialiseerimise käigus on õpitud oma aju kasutama.
- Stereotüüpsed ühiskonnapoolsed ootused sunnivad inimesi omandama just neid omadusi ja võimeid ning rolle, mida naistelt ja meestelt, tüdrukutelt ja poistelt on oodatud.
- **Tegelikult on naiste ja meeste kui ühiskonna kahe kõige suurema sotsiaalse grupi sees erinevusi rohkem kui naiste ja meeste kui kahe sotsiaalse grupi vahel.**
- **Poiste ja tüdrukute võimed, anded, hoiakud ja käitumisviisid kattuvad ning enamikel juhtudel kattuvad nad väga suures ulatuses**
- .
-

Soolised stereotüübid

- vastandavad tüdrukuid ja poisse, naisi ja mehi,
- rõhutavad tütarlaste ja naiste madalamat staatust,
- varjavad individuaalsust,
- kujundavad eelarvamusi ja
- põhjustavad soolist diskrimineerimist.
- **Stereotüübist tulenevad ootused mingisse soogruppi kuuluva indiviidi käitumise kohta võivad surudagi teda rolli, kus ta justkui kinnitab neid ootusi**

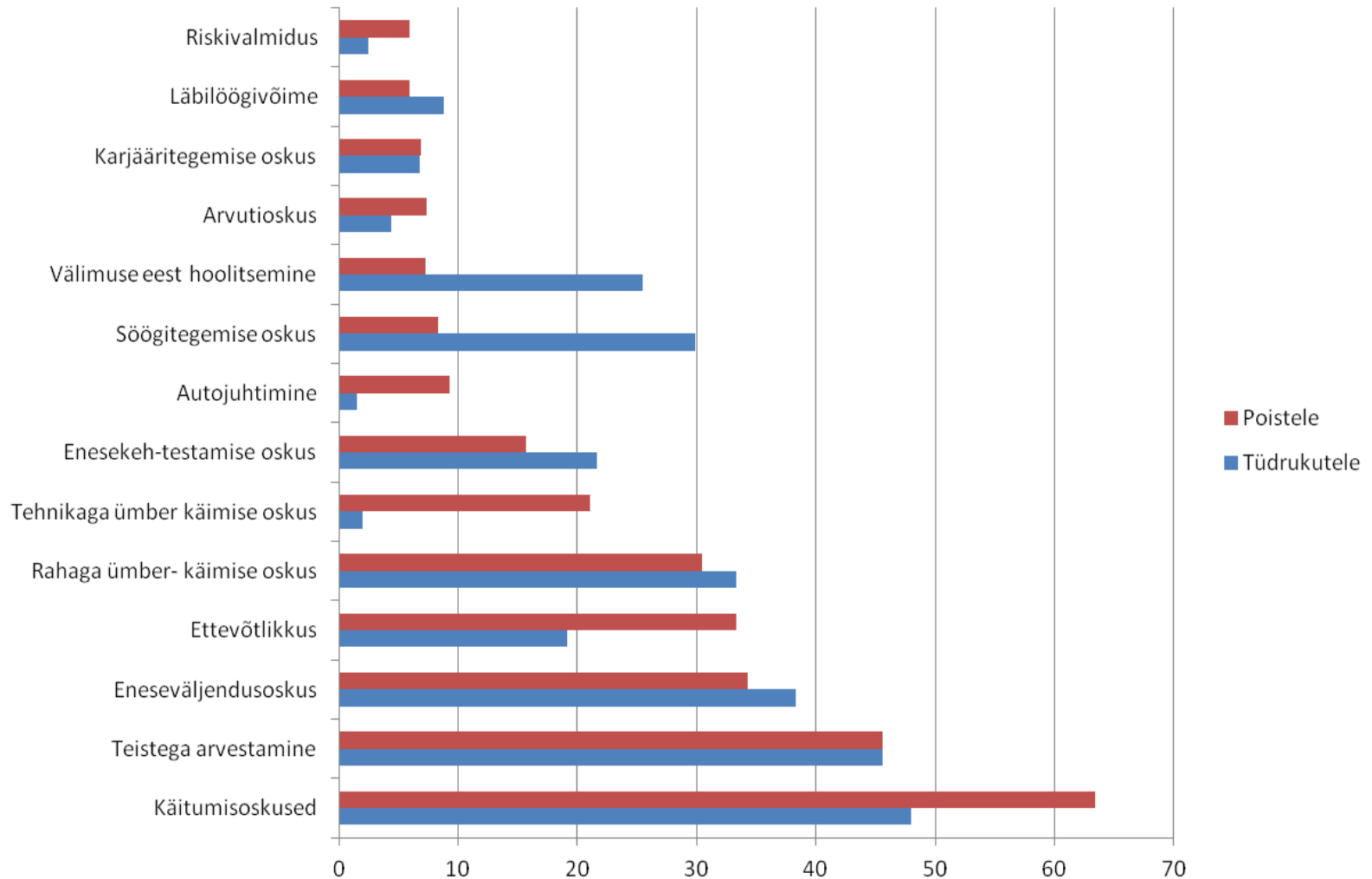
Eesti õpetajate küsitlus 2011

Kas õpilased või poisid ja tüdrukud?

Uurimus Eesti õpetajate ja haridustöötajate valmisolekust sootundlikuks õpetamiseks ja kasvatamiseks

- AS Saar Poll
- 142 kooli, 204 õpetajat, 64 % naisi, 36 % mehi

Õpetajate ootused soorollidele

Õpetaja erinev käitumine poiste ja tüdrukutega

- poistele ja tüdrukutele
  - on suunatud erinevad ootused,
  - kehtivad erinevad mängureeglid.
- Tüdrukutesse suhtutakse ükskõiksemalt.
- Poisid põhjustavad rohkem probleeme, ent neid peetakse huvitavamateks.
- Poisid saavad rohkem tähelepanu, osalevad rohkem vabas vestluses.
- Poistelt küsitakse arvamust, tüdrukutelt ettenähtud vastuseid.
- Käitumise osas on poistele lubatud piirid laiemad, nende reeglite rikkumine on loomulik.
- Hoiak: hästi õppiv poiss on andekas, hästi õppiv tüdruk on usin ja kohusetruu

Süvaintervjuudest haridusjuhtidega ja õpetajakoolituse õppejõududega:

- “Tüdrukud õpivad korrektsemalt. See on kuidagi loodusega kaasa tulnud...”; “Õpetajad on poiste puhul väärtustanud seda ..leidlikkust, analüütilist taju ..ja probleemikäsitust”; “Poiste hulgas on väga palju praktilise intelligentsusega inimesi...-neile ei saa asju samamoodi ära seletada kui tüdrukutele.”

Miks tüdrukud “ei taha” saada juhtideks?

- Tüdrukute positsioone kahjustab neid juba vastavalt vorminud ja nendega lahutamatult kaasnev stereotüüp: tuubivad mõttelagedalt, lepivad, on alalhoidlikud, korralikud, igavad, passiivsed, vaiksed.

Tüdrukuid ja poisse koheldakse nii lasteaias kui koolis ebavõrdselt...

- oodates neilt erinevat käitumist ja
- suunates neid ka arendama endas erinevaid omadusi.
- Õpetajad ja nende pedagoogiline tegevus on sellistes protsessides keskseks mõjutajaks.

Mõned põhitõed loovuse avaldumisest:

- negatiivne ja kontrolliv tagasiside pärsib loovust ja positiivne ning informatiivne tagasiside stimuleerib loovust;
- madala enesekindluse või enesehinnanguga inimesed on vähem loovad;
- loovamatele inimestele on omane avatus uutele kogemustele, vähem loovamatele on omane kohusetundlikkus;
- loovust mõjutab ettekujutus iseendast – enda uskumus, et võidakse olla loov

Kokkuvõtteks ja aruteluks

- Traditsiooniliselt bioloogilise soo tunnusteks peetud omadused on paljuski kultuuriliselt konstrueeritud
- Seos loovuse ja sotsiaalsete soorollide vahel ei ole loomulik ja iseenesestmõistetav vaid kultuuri ja ühiskonna toodetud.
- Poiste ja tüdrukute loovuse allasurumine toimub sageli läbi ühiskonnas tunnustatud maskuliinsete normide ja väärtuste sissekasvatamise

Kas sooneutraalne tehnoloogia- ja käsitööõpetus teostub?

- Ettekujutused naiselikust ja mehelikust käsitööst on nii sügaval meie mõttemaailmas, et see on *expressis verbis* kirjutatud ka Eesti uusimatesse õppekavadesse:
  - Tehnoloogiaõpetuses on rõhutatud, et õpilane omandab globaalse vaate, analüüsimis- ja sünteesioskuse ning tervikliku maailmapildi;
  - Käsitöö ja kodunduse õppeainega taotletakse, et õpilane: tunneb rahulolu praktilisest eneseteostusest; hindab tööd ja töö tegijat;

Olulisemateks eeldusteks innovatiivsele mõtlemisele ja käitumisele – feminiinsed või maskuliinsed omadused?

- **loovus** (sh. probleemide lahendamine, uudishimu)
- **enesetõhusus** (usk iseendasse, eneseteadlikkus, enesekindlus sotsiaalsetes suhetes, autonoomia)
- **energia ja pühendumine** (motivatsioon, tahe)
- **riskivalmidus** (julgus ja oskus võtta riske ning valmisolek taluda olukorra ebamäärasust);
- **juhtimine** (visiooni loomine, suutlikkus teisi kaasata)

Poiste ja tüdrukute vaheliste sotsiaalkultuuriliste erinevuste rõhutamine pärsib loovust.

- Traditsiooniliselt oodatakse tütarlastelt konformsust, poistelt aktiivsust, domineerimist ja riskivõtmist.
- Traditsiooniliste soorollide kohaselt jäetakse selliste „ebanaiselike“ omaduste nagu iseseisvus, autonoomia, sõltumatus, probleemide lahendamise oskus, läbilöögivõime, riskivalmidus jms. arendamine tütarlaste kasvatamisel tähelepanuta.
- Kool diskrimineerib endiselt tütarlapsi...

Kool diskrimineerib nii tüdrukuid kui ka poisse

- *Ka poisid ja mehed on domineeriva mõtteviisi vangid ja ohvrid.*
- *Poiste ja meeste nn. privileeg on omamoodi lõks – pidev pinge panna igas olukorras oma mehelikkus maksma.*

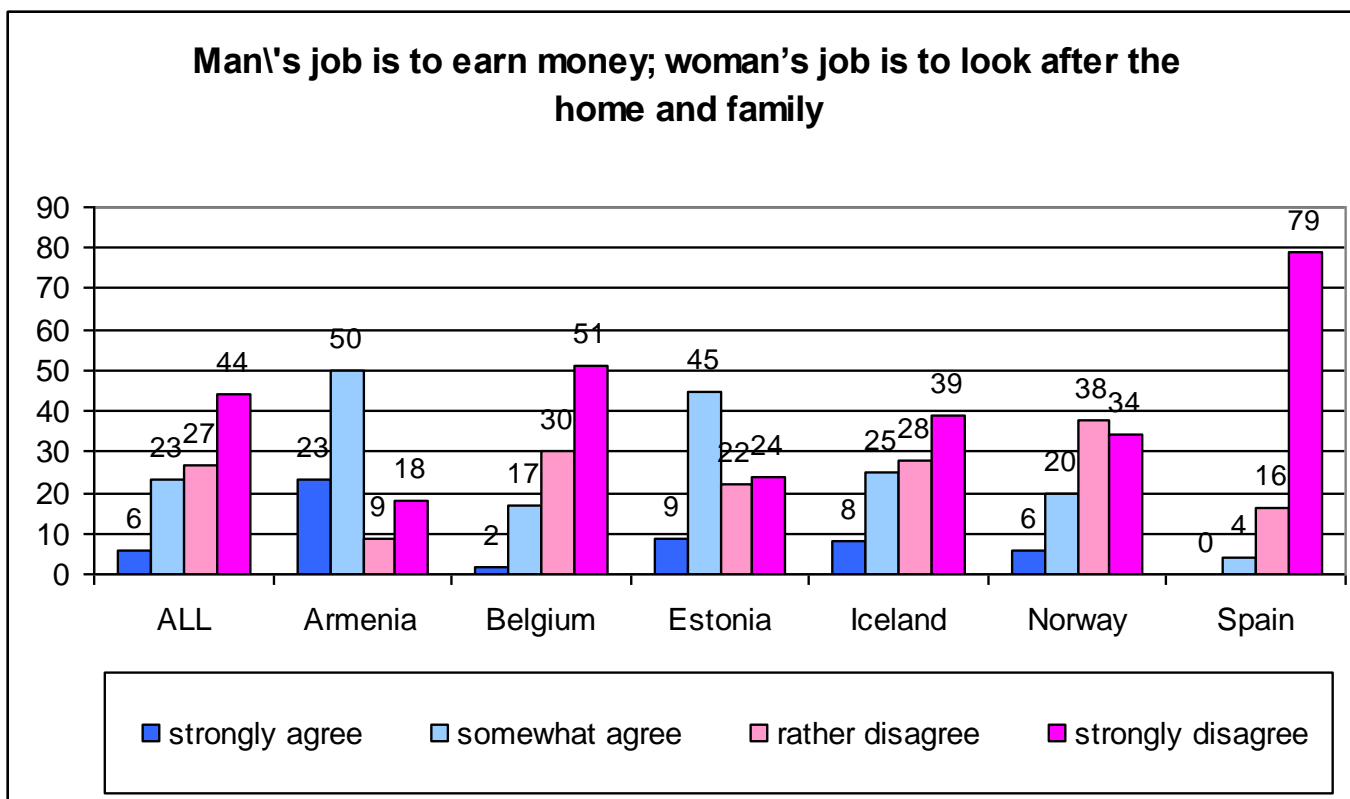

Kuue riigi õpilaste võrdlev uuring

Loovus – käsitluse aspektid

- loomine kui tegevus – loomisfaasis toimivad kognitiivsed protsessid (sh. loov mõtlemine);
- looming kui tegevuse tulemus (uudne idee, toode, kunstiteos jm.)
- Loovus pole ainult psühholoogiline nähtus, vaid on osa süsteemsest protsessist, mis hõlmab ka kultuurset ja sotsiaalset aspekti.
- Sotsiaalsest aspektist on uuritud - mis nimelt stimuleerib indiviide looma uuendusi ja kuidas neid uuendusi ühiskonna poolt hinnatakse.

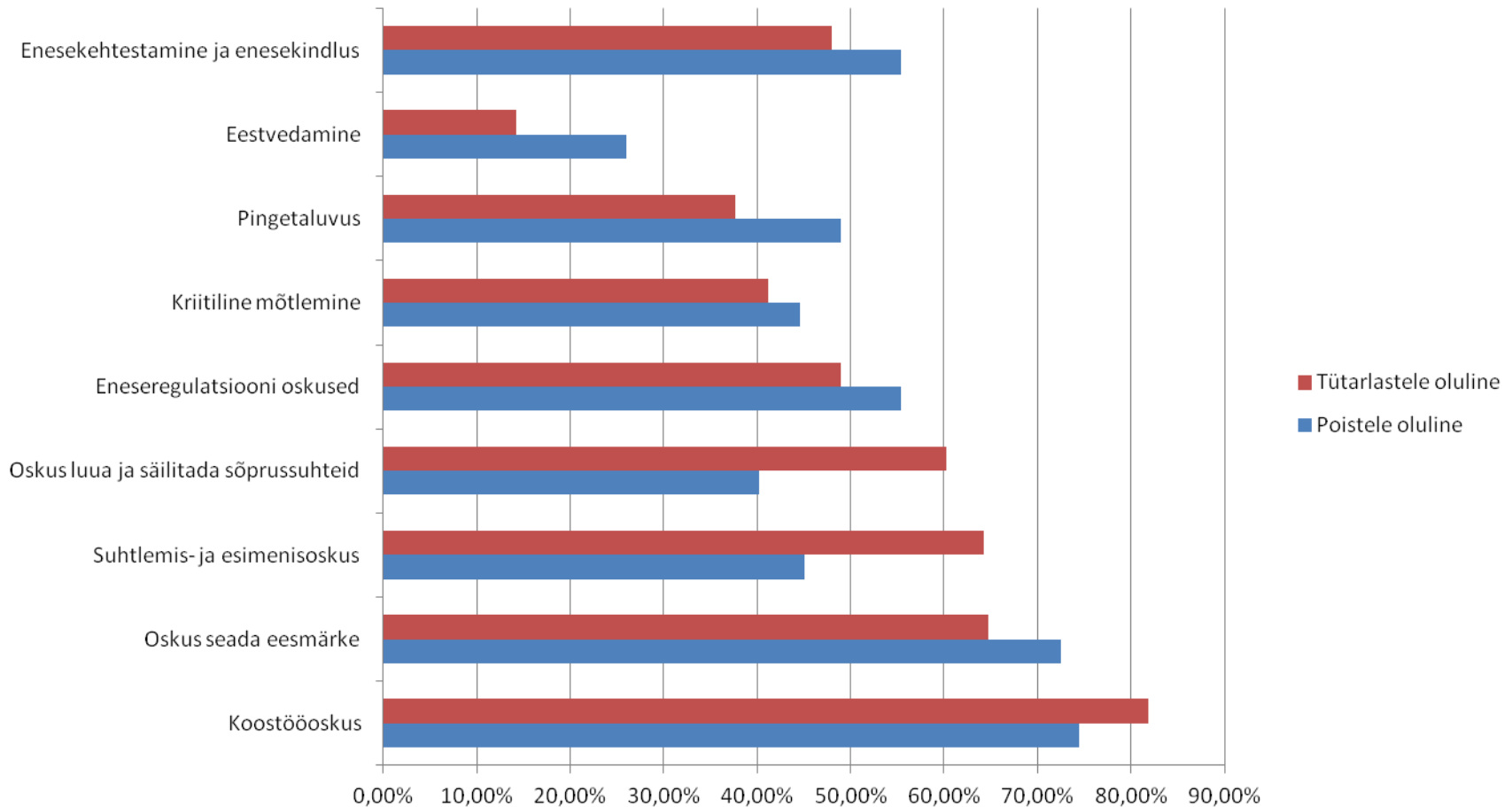
2010, avalikus diskursuses:

- *“poisid ja tüdrukud õpivad erinevalt. Poistele sobivad konkreetsed ja elulised näited (hädavajalik!), konkreetne jutt, soodsad on sinised, hallid jms. värvid. Tüdrukutele on parem selline “pehmem” ümbrus, soojad värvid, padjad ja igasugused kaunistused, õpetaja võib olla vähem konkreetsem, pikema jutuga jne. Neid erinevusi on veel, tulenevad aju ja silma erinevast ehitusest poistel ja tüdrukutel.”*

Stereotüübid kallutavad situatsiooni taju ja tähendusi

- Stereotüübid mõjutavad info töötlemist.
- Stereotüüp on alati üldistav ning ühtlustab grupisisest tegelikku variatiivsust. Individuaalsus jääb tagaplaanile.

Ootused õpilaste suhtes on sooliselt erinevad

Soostereotüübid,

- mis poisse ja tüdrukuid vastandavad ning
- naisi ja mehi või naiselikkust ja mehelikkust erinevalt väärtustavad,
- ilmnevad lasteraamatutes, õpikutes, õppematerjalides, koolikultuuris, õpilaste hindamises ja õpetajate suhtumistes ning suhtlemises.

- Näiliselt sooneutraalne haridus ei taga iseenesest võrdseid võimalusi ja võrdset kohtlemist.
- Võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemisega on tegemist siis, kui koolis teadlikult välditakse soostereotüüpe ja luuakse õpikeskkond, mis tagab tütarlaste ja poiste võrdsed haridustulemused ning toimetuleku kaasaegses kiiresti muutuvus ühiskonnas